

Тимофеева Дека Алексеевна

Учитель якутского языка и литературы

МБОУ «Харыялахская СОШ им.Х.А.Христофорова»

с. Харыялах/ Оленекский ЭНР

Кылаас чаас тиэмэтэ: Оҕо сааһы сэгэтэн...

Сыала: оҕо уонна төрөппүт сыһыаннарыгар истин санааны үөскэтии, өйдөбүлүн биэри туһулааһын;

Бодоруһуу, санаа атастаһыыта;

Кэрэбэ, сырдыкка угуйуу;

Дьиэбэ сорудах: хаартыскалар, дьиэ кэргэн эмбилиэмэтэ

Туттуллар тэрил: шариктар, магниттар, суруктаах карточкалар

Бытыллар кылаас: улахан бөлөх

- Үтүө күнүнэн, оҕолоор уонна төрөппүттэр. Биһиги икки ардыбытыгар майгыннаһар өрүттэрдээхпит, биир интэриэстээх да буолуохпутун сөп. Билигин эһиэхэ ыйыты биэрдэхпинэ, эппиэкиит сөп түбэхэр буоллабына, баарбыт диэн хоруйдуохтааххыт. Оччобуна, мин эһиги диэки харды онорон иһэбин.
- Мин тыйыс тымны айылҕалаах, хоһуун дьонноох Өлөөн оройуонугар төрөөбүтүм уонна олоробун. Эһиги искитигэр Өлөөнгө төрөөбүт уонна олорор дьонно бааргыт дуо? Ол аата мин эһигини кытары биир оройуонна олорор эбиппин.
- Мин төрөөбүт күнүм кыһын буолар. Кыһын төрөөбүт күннээхтэр бааргыт дуо? (харды оноробун)
- Дьыл кэмийтэн күһүнү сөбүлүүбүн, күһүнү сөбүлээччилэр бааргыт дуо?
- Эһиэхэ мин чугас буоллум. Эһигини кытары өссө биир майгыннаһар өрүтүм Оҕо СААС буолар. Онон, бүгүн Оҕо сааһы сэгэтэн... диэн кылаас чааспытын саҕалыбыт. Эһигиттэн күүтэбин көхтөөх кыттыыны. Хас биирдии киһи оҕо сааһы аһан, улахан киһи буолар.

СЛАЙД 1 ОҕО СААҔЫ СЭГЭТЭН...

1 сорудах. Оҕо саас диэн этиини иһиттэххитинэ, туох өйдөбүл эбэтэр ханнык ассоциация үөскүүрүй? Кимнэ эрэ сана дьыл маскарада, кимнэ эрэ спортка ситиһиитэ, кимнэ эрэ соһуччу бэлэх тутуута буолар. Оттон эһиэхэ?

СЛАЙД 2 ОҢО СААСКА КӨНҮЛЛЭНЭР...

- Мин оҢо сааска көнүллэнэр диэтэхпинэ, эһиги салҕаан этэбит. Холобура, оҢо сааска көнүллэнэр оонһуурбут. Ким эмит эппиэтигэр сөбүлэспэт буоллаххытына ытыскытын таһынабыт уонна тоҢо сөбүлэспэккитин этинэбит.

СЛАЙД 3 ОҢО СААСКА КӨНҮЛЛЭММЭТ... (туох көнүллэммитин этинэллэр)

- Куһаҕан дьаллыктары тумнан, үчүгэйгэ, сырдыкка эрэ тардыһахтаахпыт уонна дьулуһуохтаахпыт. Онон, оҢо сааскытын харыстаан, кини биирдэ эрэ бэриллэрин өйдүөх тустааххыт.

2 сорудах. Эһиэхэ дьиэбэ үлэ бэриллибитэ. Дьиэ кэргэннит эмбилиэмэтин онорон, бэлэмнээн аҕалбыт буолуохтааххыт. Чэйин эрэ, истиэбин. (эмбилиэмэ көмүскээһинэ)

3 сорудах. Хаартыскалар кэпсииллэр (төрөппүттэр оҢолорун тустарынан кэпсииллэр).

4 сорудах. Дьиэ кэргэннит уйата туох буоларый? Сөп, биһиги олорор дьиэбит буолар. Билигин дьиэ туттабыт. Эһиги санаабытыгар дьиэ кэргэн уйатын, дьиэтин ханнык олох сыаннастара алдыатыа, кыайыа суох этилэрий (дуоскаҕа сыаннастары иилэн иһэбин).

- Туттар дьиэбит матырыйаалларын түнгэтэбин. Суруктаах карточкалары биэрэбин уонна иччитэх карточкаларга эбии суруйан биэриэххитин сөп. Толкуйдаан көрүн, дьиэбит фундаменын, истиэнэлэрин, сарайын олох ханнык сыаннастарынан туттуо этигитий (суруктаах карточкаларынан дьиэлэрин туталлар уонна кэпсииллэр)
Карточка тыллара таптал, чөл олох, итэбэл, убаастаһыы, дьол, өйөһүү, өйдөһүү, ил-эйэ, эрэл,
- Маладьыастар, олохпугугар араас мэхэйдэри көрсөбүт, ол кэмнэ бэйэ-бэйэбитигэр өйдөһүөх тустаахпыт, түмсүүлээх буоллахпытына дьиэ- кэргэн олоҕун ким даҕаны, туох даҕаны кыайбат.

5 сорудах. ОҢолоор, эһиги дьиэбитигэр бастакы сурукта кэллилэр. Бу суруктар Өлөөн орто оскуолатын үөрэнээччилэртэн кэллэ. Арыяа охсон ааҕабыт дуо? Эбэтэр дьиэбитигэр ааҕааххытын сөп. (харда сурук суруйуохтары сөп)

6 сорудах. Иллээх дьиэ кэргэн диэн хайдах буолуохтаабый? ОҢолоор, карточкалары көрүн уонна бэйэбит санааларгытынан этиилэри ситэрэн биэрэбит.

мин төрөппүттэрбин кытта сыһыаным тупсуоҕа, өскөтүн...

мин төрөппүттэрбин кытта этиһиэм суоҕа, өскөтүн...

ДЬОММУН КЫТАРЫ ХАННЫК СЫҢЫАН КӨНҮЛЛЭММЭТ...

- Аны төрөштүтэргэ карточка биэрэбин

Мин оҕобун кытта сыһыаным тупсуоҕа...

Мин оҕобун кытта этиһиэм суоҕа...

Оҕобун кытары көнүллэммэт (хайдах сыһыан)

Түмүк. Бүгүндү кылаас чааһа хайдах ааста дии саныгыты? (оҕолор, төрөштүтэр санааларын этинэллэр).

- Манан, кылаас чаасытын түмүктүүбүт. Эһиги дьэ кэргэннитигэр сырдыгынан эрэ сыдыайдын, ил-эйэ эрэ энээрдэстин, чиргэл доруобуйаны, өрүү бэйэ-бэйэбитигэр истин сыһыан уонна өйөһүү, өйдөһүү эрэ баар буоллун. Көрсүөххэ диэри.